

Peuters in de asielopvang naar de peuterspeelzaal

Sardes en Sociaal
Werk Nederland
Juni 2016

Inhoud

Inleiding	3
De start	5
Financiering	7
Samenwerking	9
Het aanbod	11
Locatie	13
Vervoer	15
Meer lezen/weten	16

De eerste jaren van een kind zijn van groot belang. Dat geldt uiteraard ook voor jonge kinderen die in de asielopvang verblijven. Helaas is de leefsituatie voor deze kinderen vaak weinig bevorderlijk voor de ontwikkeling. Zij hebben te maken met stress, onrust, weinig speel- en spelmogelijkheden en moeten geregeld verhuizen. Er is nauwelijks gelegenheid om een start te maken met het leren van de Nederlandse taal. De kans dat deze kinderen met een (taal)achterstand aan hun schoolcarrière beginnen is dan ook groot.

Het grootste deel van de kinderen die Nederland binnen komen via een asielverzoek, zal ook in Nederland blijven. Kinderen hebben recht op een goede start en ook vanuit maatschappelijk oogpunt is het belangrijk dat deze kinderen in Nederland een goede start maken, om op latere leeftijd optimaal te kunnen participeren.

Peuters in de asielopvang komen niet 'vanzelf' op de peuterspeelzaal terecht. Signalen uit het veld zijn meestal de aanleiding voor gemeenten om in actie te komen. Bijvoorbeeld wanneer basisscholen aan de bel trekken, omdat zij vanuit het asielzoekerscentrum (azc) kinderen binnen krijgen die geen woord Nederlands spreken. Of wanneer de medewerkers van het consultatiebureau signaleren dat peuters in het azc zich onhandelbaar gedragen en nauwelijks begrensd worden.

Nog te weinig voorzieningen

Uit een landelijke peiling van Sardes¹ blijkt dat slechts in 35% van de gemeenten met een asielopvanglocatie voor deze peuters een professioneel peuterspeelzaalaanbod beschikbaar is. Juist voor peuters in de asielopvang is een professioneel peuterspeelzaalaanbod van groot belang. Het biedt peuters in de asielopvang de structuur, veiligheid en uitdaging die ze nodig hebben in de lastige woon- en leefsituatie waarin zij zich met hun ouders bevinden. Bij een kwart van de gemeenten met een asielopvang wordt op het centrum een aanbod georganiseerd door vrijwilligers, onder verantwoordelijkheid van COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers). De invulling van dat aanbod varieert, van locaties waar kinderen onder de vier jaar vrij spelen onder toezicht tot locaties waar een uitgebreid

activiteitsaanbod wordt aangeboden. De kwetsbare kant van een aanbod door vrijwilligers is dat de kwaliteit sterk afhangt van de personen die hier actief zijn, dat de continuïteit niet gegarandeerd is en dat er geen externe controle plaatsvindt door de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) noch door de Onderwijsinspectie. In 41% van de gemeenten met een asielopvanglocatie is geen aanbod voor de peuters beschikbaar, behalve de speelkamer die op azc's aanwezig is voor jonge kinderen en hun ouders.

Op zoek naar goede voorbeelden

Hoe zet je zo'n aanbod op als gemeente en kinderopvangorganisatie? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Wie betaalt wat? En waar moet je specifiek op letten?

Sardes en Sociaal Werk Nederland (voorheen MOgroep) verzamelden vragen en antwoorden die zij in de praktijk tegenkwamen. Sardes voerde een landelijke verkenning uit onder gemeenten met een asielopvang en sprak aanvullend met een aantal kinderopvangorganisaties.² Sociaal Werk Nederland en de Brancheorganisatie Kinderopvang voerden een quickscan uit onder 30 peuterspeelzaal- en kinderopvangorganisaties om inzicht te krijgen in knelpunten en behoeften.³ Sociaal Werk Nederland legde vervolgens diverse werkbezoeken af om goede voorbeelden te verzamelen en te delen. De ervaringen, leerpunten en tips uit de praktijk vormen de basis voor deze publicatie.

Peuters in de asielopvang

In de asielopvang, inclusief de noodopvang, verblijven ruim tweeduizend kinderen tussen de 0 en 4 jaar. De meeste asielzoekers komen uit Syrië, Irak, Afghanistan, Eritrea en Ethiopië (www.coa.nl juni 2016).

We kunnen vier groepen peuters onderscheiden:

- peuters met ouders/verzorgers van wie de asielaanvraag nog bekeken wordt.
- peuters met ouders/verzorgers van wie de asielaanvraag is toegekend (vergunninghouders) en die wachten op huisvesting in een gemeente.
- peuters met ouders/verzorgers van wie de asielaanvraag is afgewezen en die zich beschikbaar moeten stellen voor terugkeer naar het herkomstland.
- peuters met ouders/verzorgers van wie de asielaanvraag is toegekend (vergunninghouder), die een huis hebben gekregen en dus ingeschreven staan in een gemeente.

De verblijfsduur in de asielopvang varieert. Er zijn gezinnen die binnen enkele maanden een huis krijgen, maar ook gezinnen die jarenlang in een gezinslocatie verblijven in afwachting van een vertrek uit Nederland. Door een grote toestroom van asielzoekers naar Nederland moeten asielzoekers vaak verhuizen van de ene naar de andere locatie en neemt de verblijfsduur voor statushouders in de opvang toe.

Deze publicatie richt zich op het realiseren van een peuteraanbod voor kinderen die in de asielopvang verblijven, dus voor de hierboven beschreven eerste drie groepen. Het organiseren van een aanbod voor peuters met een status die al een huis hebben toegewezen in een gemeente, valt buiten het bestek van deze handreiking. Niettemin zullen veel tips ook op deze groep van toepassing zijn.

In deze handreiking gebruiken we de term kinderopvangorganisatie in brede zin voor kinderopvang, peuteropvang en peuterspeelzalen. Waar de term pedagogisch medewerker staat, bedoelen we ook peuterleidster/-leider.

Vraag: Hoe komt een gemeente te weten hoeveel peuters (2,5 - 4 jaar) in de asielopvang verblijven?

COA is de organisatie die verantwoordelijkheid draagt voor personen in de asielopvang en bijhoudt wie er in de asielopvang verblijven. Een gemeente kan bij de lokale COA navragen hoeveel kinderen tussen de 2,5 en 4 jaar op een asielopvanglocatie staan ingeschreven. Ook het consultatiebureau dat aan de opvanglocatie is verbonden, heeft de kinderen in beeld.

Echter, ook de lokale COA kan niet inschatten hoe de populatie van een asielopvang zich gaat ontwikkelen: of er meer of juist minder peuters gaan komen op de middel-lange termijn. Dit vraagt om een flexibele houding en aanpak van de partijen die een aanbod voor de peuters in de opvang gaan organiseren.

Vraag: Is een gemeente verplicht om een peuterspeelzaal-aanbod te realiseren voor peuters in de asielopvang?

Het Ministerie van OCW stelt dat gemeenten de wettelijke taak hebben om voldoende voorzieningen te creëren voor kinderen met een risico op een achterstand in de Nederlandse taal. Gemeenten bepalen daarbij zelf de doelgroep en kunnen dus zelf bepalen of peuters in de asielopvang binnen de doelgroep vallen.

Duidelijk is dat peuters in de asielopvang een groot risico lopen om een achterstand in de Nederlandse taal op te lopen, ook als zij hoogopgeleide ouders hebben. Vanuit dat gegeven maken steeds meer gemeenten de keuze om een professioneel aanbod voor alle peuters in de asielopvang beschikbaar te stellen.

Vraag: Welke actie vraagt het realiseren van een aanbod voor peuters in de asielopvang van de gemeente?

In de praktijk zijn in een deel van de gemeenten met een asielopvang de peuters tot nu toe 'buiten beeld' gebleven. Redenen daarvoor zijn onder meer dat deze peuters niet staan ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie en tevens buiten de leerplicht vallen. Ook COA heeft niet de taak om voor deze peuters een professioneel peuterspeelzaalaanbod te realiseren.

Peuters die in de asielopvang verblijven komen niet 'vanzelf' op een peuterspeelzaal terecht. COA heeft niet de taak om een professioneel peuteraanbod te organiseren. Bij de gemeente komen de peuters niet automatisch in beeld, in tegenstelling tot de schoolgaande kinderen. En voor de meeste ouders in de asielopvang is het fenomeen peuterspeelzaal onbekend.

Als een gemeente wil dat ook de peuters in de asielopvang profiteren van een educatief aanbod, dan vraagt dat om actie: het organiseren van een aanbod in de buurt van de opvanglocatie, ouders informeren en enthousiasmeren, heldere afspraken maken over de samenwerking.

1. Overleg met COA, zicht krijgen op aantallen en mogelijkheden.
2. Samen met COA in gesprek gaan met de kinderopvang.
3. Het onderwerp agenderen in een LEA- of vve-overleg of in een speciaal opgerichte werkgroep asielzoekerspeuters.
4. Vaststellen taken, rollen, verantwoordelijkheden.

Ook voor de ouders is een peutergroep op het azc belangrijk

“Er zitten veel haken en ogen aan dit project, maar de kinderen hebben er zo ontzettend veel profijt van. Het is het meer dan waard”, zegt Karin Augustinus, kwaliteitsmedewerker bij MeanderOmnium.

Niet alleen hebben de kinderen een veilige basis, leren ze de Nederlandse taal en zijn ze even los van de zorgen op het azc; ook voor hun ouders is het belangrijk. Ze hebben even tijd om andere dingen te regelen, naar taalles te gaan en ze leren veel van de leidsters: op tijd komen, een jas meegeven aan je kind, afzeggen als je niet kunt komen en je peuter niet alleen over het terrein van het azc laten lopen.

Een leidster van de peuterspeelzaal op het azc in Soesterberg: “We kunnen ouders ook helpen met kleine dingen in de opvoeding. We geven ouders tips hoe je ervoor kunt zorgen dat je kind luistert door je stem en je houding te gebruiken, zonder te slaan. Of we vertellen ouders dat het goed is om je telefoon weg te leggen, naar je kind te kijken en je kind te prijzen als het goed gaat. Zeg je kind bewust gedag en laat merken dat je trots bent op hem/haar. Een van de moeders kwam pas naar me toe en vroeg: ‘Wat betekent goed gedaan?’ Haar zoontje had dat vaak van ons gehoord en zei dat regelmatig thuis. Het is mooi dat je in zulke dingen een voorbeeld kunt zijn.”

MeanderOmnium, Zeist

Vraag: Welke kosten zijn gemoeid met het realiseren van een vve-aanbod voor peuters in de asielopvang?

Het organiseren van een vve-aanbod voor peuters in de asielopvang brengt extra kosten met zich mee en het is belangrijk om hier bij aanvang een realistische calculatie van te maken en te komen tot afspraken tussen de betrokken partijen: gemeente, COA, de kinderopvangorganisatie, het consultatiebureau. Daarbij is het belangrijk dat ook over de benodigde tijdsinvestering concrete afspraken worden gemaakt. Bijvoorbeeld: hoeveel tijd is gemoeid met het informeren van ouders en welke organisatie doet wat?

De precieze kosten zijn per gemeente verschillend. Zij hangen af van de vorm die wordt gekozen en van de onderlinge afspraken tussen de partnerorganisaties.

De reguliere kosten voor een vve-plaats bedragen door- gaans € 4.378,- per kind per jaar. Dit bedrag is vastgesteld op basis van:

- € 9,95 per uur
- 2,75 uur per dagdeel
- 4 dagdelen per week
- 40 weken per jaar
- bezetting van 90%⁴

De extra kosten betreffen:

- In- en uitstroom: In veel groepen met asielpeuters is sprake van een grote in- en uitstroom. Dit brengt extra kosten met zich mee, zoals materialen, administratie en personele inzet (bijvoorbeeld oudergesprekken, huisbezoek, enzovoort).
- Flexibiliteit: Naast de grote in- en uitstroom is er bij groepen met asielpeuters vaak sprake van grote onzekerheid over de omvang van de groep(en) en het voortbestaan van de groep(en). Ten tijde van een grote instroom moeten er soms extra groepen worden gecreëerd, op een ander moment moeten die weer worden samengevoegd of opgeheven. Tegelijk vragen deze groepen om hoogkwalitatieve professionals. Voor kinderopvangorganisaties is hier sprake van een spanningsveld: welke professionals zetten ze op deze groepen en met welke contracten?

- Scholing: Het werken met peuters in de asielopvang creëert voor de professionals op de groep nieuwe uitdagingen, zoals het omgaan met trauma's, het omgaan met cultuurverschillen en het werken vanuit een NT2-aanpak. Hiervoor kan extra scholing nodig zijn. Het kan voordelig zijn om deze scholing af te nemen in samenwerking met de basisschool die de leerplichtige kinderen opvangt.
- Ondersteuning en begeleiding: Voor de professionals op de groep is een goede supervisie belangrijk in verband met het risico op secundaire traumatisering. Intervisie met professionals in de regio die met dezelfde doelgroep werken is ook een goed instrument om het werken op deze groepen te vergemakkelijken. Er zijn middelen en tijd nodig om deze supervisie en intervisie vorm te geven.
- Locatie en materialen: Op dit punt werken de kinderopvangorganisatie en COA vaak samen. In veel gevallen stelt COA een ruimte beschikbaar voor de peuterspeelzaalgroep. In sommige gevallen stelt COA ook (mede) de inrichting en materialen beschikbaar.
- GGD-inspectie-eisen: Zeker bij tijdelijke locaties is dit een heikel punt, waarmee aanzienlijke kosten gemoeid kunnen zijn.
- Toeleiding: COA-medewerkers en medewerkers van het consultatiebureau spelen een belangrijke rol in de toeleiding van nieuwe peuters naar de vve-groep. Dit vraagt om een flinke tijdsinvestering van deze medewerkers en van de vve-professionals.
- Eventueel vervoer

Scholing is belangrijk

Hun medewerkers zijn door SKAR goed voorbereid op het werken met deze groep peuters. SKAR en Stichting Peuterspeelzalen Arnhem (SPA) hebben samen scholing opgezet en uitgevoerd:

- Medewerkers van de al langer bestaande locatie in Leersum kwamen een avond vertellen over hun ervaringen;
- Vluchtelingenwerk informeerde hen over de vluchtgeschiedenis van de gezinnen en waar ouders op dit moment mee bezig zijn. Stress en zaken als gezinshereniging hebben invloed op hun gedrag en op hun kinderen. Het is belangrijk dat pedagogisch medewerkers zich daar van bewust zijn;
- Ze volgden drie cursussen: Gebarentaal (Kentalis), Groepsmanagement en omgaan met speciaal gedrag (Marant) en Interculturele communicatie (Pharos)

De kosten van de scholing waren onderdeel van de subsidie-aanvraag bij de gemeente.

Kinderopvang SKAR, Arnhem

Vraag: Uit welke middelen kan een gemeente het peuterspeelzaalaanbod voor peuters in de asielopvang bekostigen?

Vooralsnog zijn er vanuit het Rijk geen extra middelen beschikbaar gesteld om een professioneel aanbod voor peuters in de asielopvang te organiseren. Vanuit het ministerie van OCW is aangegeven dat de oab-middelen mogen worden aangewend om het voorschoolse educatieve aanbod voor peuters in de asielopvang te bekostigen. Echter, veel gemeenten geven aan dat zij niet over (voldoende van) deze middelen beschikken om een peuterspeelzaalaanbod voor de peuters in de asielopvang te financieren. Dit geldt in sterke mate voor relatief kleine gemeenten in krimpregio's waar wel een grote asielopvang gelegen is. In zulke gemeenten is het aantal asielzoekerspeuters relatief groot, terwijl er nauwelijks of geen onderwijsachterstandsmiddelen beschikbaar zijn. Zulke gemeenten zullen creatief te werk moeten gaan om het peuterspeelzaalaanbod voor de peuters in de asielopvang te kunnen financieren.

Financiële mogelijkheden

Basisschool de Vlieger op het azc in Dronten bestaat al sinds 1994. De leerlinggewichten van deze school dragen dus voor een belangrijk deel bij aan het vve-budget in de gemeente. Directeur Marianne van den Heuvel: "De gemeente heeft daardoor genoeg financiële mogelijkheden om de voorschoolse voorziening goed vorm te geven en betaalt de ouderbijdrage, omdat ouders dat vanzelfsprekend niet kunnen opbrengen."

Stichting Kinderopvang Dronten

Harmonisatiegeld

In een kleine gemeente in Noord-Nederland met een groot azc zijn enkele maanden geleden twee vve-groepen gestart op het centrum. COA stelt de ruimte beschikbaar evenals de meubels, de speel- en spelmaterialen en het eten en drinken dat de peuters op de groep krijgen aangeboden. De gemeente betaalt de personeelskosten voor de twee professionals op de groep.

Omdat deze gemeente geen oab-middelen ontvangt, is er gezocht naar andere mogelijkheden om het aanbod te financieren. Een deel van de bezuiniging die de harmonisatie van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang oplevert, wordt hierin gestoken.

Vraag: Kun je van ouders in de asielopvang een bijdrage vragen?

Ouders die in de asielopvang verblijven, moeten rondkomen van een sober leefgeld. Zij ontvangen geen Kinderbijslag en kunnen geen ouderbijdrage voor de peuterspeelzaal betalen. Sommige kinderopvangorganisaties vragen van ouders wel een symbolische, kleine bijdrage voor extra activiteiten. Maar de maandelijkse bijdrage wordt normaal gesproken door de gemeente gecompenseerd.

Vraag: Welke partijen kan de gemeente betrekken bij het opzetten van een peuterspeelzalaanbod voor kinderen in de asielopvang?

COA

Een goede samenwerking met COA is cruciaal voor de realisatie van een werkend aanbod voor de peuters in de asielopvang. COA is de partij die verantwoordelijkheid draagt voor alle personen in de opvang, die het beste zicht heeft op de in- en uitstroom van peuters, die een belangrijke rol kan spelen in de toeleiding, en die mogelijk ruimte en middelen beschikbaar kan stellen. Daarnaast hebben COA-medewerkers vaak een goed zicht op wat er speelt onder de peuters en hun ouders, en kan COA meedenken over een mogelijke samenwerking tussen de eigen vrijwilligers en de kinderopvang.

Consultatiebureau

Het consultatiebureau is een andere belangrijke partnerorganisatie. De consultatiemedewerkers hebben alle peuters en hun ouders in beeld, en kunnen een grote rol spelen bij de toeleiding naar de peuterspeelzaalgroep. Ook voor signalering en doorverwijzen is het consultatiebureau een belangrijke partner.

Kinderopvang

De kinderopvangorganisatie die aan het werk gaat met de peuters in de asielopvang gaat daarmee in vele opzichten een grote uitdaging aan: inhoudelijk, emotioneel, financieel, administratief. Daarom verdienen de organisaties die deze handschoen oppakken een goede ondersteuning vanuit de gemeente.

Basisonderwijs

De basisschool die de leerplichtige kinderen uit de asielopvang onderwijs biedt is ook een belangrijke gesprekspartner. Gespreksonderwerpen zijn afspraken over de doorgaande lijn en mogelijke samenwerking op gebieden als scholing van de professionals en huisvesting.

Inspecties

Het is zaak om tijdig af te stemmen met de GGD-inspectie en - in geval van een vre-aanbod - met de Inspectie van het Onderwijs.

Bibliotheek / speeltheek

Daarnaast is het interessant om ook samenwerking te zoeken met andere mogelijke partnerorganisaties zoals de lokale bibliotheek en de speeltheek.

Vraag: Wat is een goede samenwerkingsvorm?

De meeste van bovenstaande relevante partijen zullen vertegenwoordigd zijn in het LEA- of vre-overleg, maar niet allemaal. Te overwegen valt om een speciale asielzoeker-speuterswerkgroep te vormen. Ook is het raadzaam om de peuters in de asielopvang als vast agendapunt op het overleg van de LEA- of vre-werkgroep te zetten.

Informereren, betrekken en doorverwijzen

Eind vorig jaar besloot de gemeente Arnhem mee te werken aan de komst van een tijdelijk azc in Elden. Kinderopvang SKAR, deel van de Korein Groep, ondernam meteen actie. In een plan voor de gemeente presenteerden ze hun ideeën over een aanbod voor de peuters uit het azc. Ze hadden al ervaring op dit terrein: Kwink, een ander deel van de Korein groep heeft al tien jaar een peutergroep op het azc in Leersum. Jonathan Simonis, vre-coördinator bij SKAR: "De gemeente was positief over ons plan. Ze zien de peuters ook echt als 'Arnhemse peuters' en willen dus vanuit hun reguliere beleid kwalitatief goede voorzieningen aanbieden." Over de voorbereiding en de invulling van het aanbod heeft SKAR goed kunnen overleggen met de gemeente Arnhem.

SKAR heeft goede contacten met COA over de verdeling van verantwoordelijkheden: "Medewerkers van COA informeren ouders over de peutergroep en verwijzen ze door. Ook is er contact met het consultatiebureau en het wijkteam over het signaleren van bijzonderheden in de ontwikkeling van de kinderen en zo nodig voor het inschakelen van extra hulp."

Kinderopvang SKAR, Arnhem

Afspraak met de GGD

Kinderopvang Dronten heeft voor de peuterspeelzaal op het azc afspraken met de GGD gemaakt over het aantal kinderen: "Soms zijn er maar weinig peuters en soms zit de groep helemaal vol. En dan kunnen er ineens nog een paar nieuwe kinderen op de stoep staan, die je niet weg wilt sturen." Er zijn daarom afspraken gemaakt dat incidenteel afgeweken mag worden van de beroepskracht-kindratio van 1:8. Dat is geen probleem, omdat het nooit voor langere tijd het geval is. Zou dat wel zo zijn, dan moet er een nieuwe groep gestart worden.

Kinderopvang Dronten

Tip: Werk vanuit een gezamenlijke visie op regionaal niveau

Experts van de Landelijke Onderwijs Werkgroep voor Asielzoekers en Nieuwkomers (LOWAN) ondersteunen scholen, gemeenten en/of samenwerkingsverbanden bij het opzetten van een regionale visie, convenant en het realiseren van passend onderwijs voor nieuwkomers.

Ook om voorschoolse voorzieningen voor asielzoekerspeuters te organiseren kan het handig zijn een regionale samenwerking aan te gaan. Gemeenten komen tot een gezamenlijke visie en aanpak, leren van elkaar en maken afspraken over in te zetten budgetten.

Vraag: Moet het aanbod aan peuters in de asielopvang een vve-aanbod zijn?

De gemeente heeft eigen ruimte voor de precieze bepaling welke kinderen onder de vve-definitie vallen. Dit zijn in elk geval kinderen van laagopgeleide ouders. Echter, hoewel niet alle asielzoekersouders laag opgeleid zijn, gelden voor deze kinderen verschillende risicofactoren om een (taal)achterstand op te lopen, te beginnen met de niet-Nederlandstalige thuistaal. Het ligt daarom voor de hand om peuters in de asielopvang een vve-indicatie te geven, en voor hen een taalgericht aanbod te creëren dat onderwijsachterstanden zoveel mogelijk voorkomt.

Tegelijk geven gemeenten aan dat niet altijd en in alle opzichten aan de vereisten van het vve-inspectiekader voldaan kan worden. Bijvoorbeeld wat betreft de groeps-grootte of het vereiste van het monitoren van de kindontwikkeling loopt men wel eens tegen de grillige werkelijkheid van de asielopvang aan. Het is daarom van belang om de Onderwijsinspectie nauw te betrekken bij de ontwikkelingen op peuterspeelzalen in of bij de asielopvang.

Geen B-aanbod

Het uitgangspunt in Dronten: dit zijn net zo goed 'onze' kinderen, dus ze krijgen geen B-aanbod. Voor zover dat kan krijgen ze hetzelfde vve-programma als andere doelgroepkinderen.

Een van de leidsters op de groep voor asielzoekerspeuters: "Het is soms wel lastig wat je kunt verwachten. Dat moet je soms bijstellen. De kinderen kennen nog geen woord Nederlands, zijn hier soms maar heel kort en er zit veel verloop in de groep. Wat kun je dan bereiken? Het belangrijkste vind ik dat je ze in elk geval een leuke ochtend hebben en dat we ze hier een veilige basis kunnen bieden van waaruit ze zich kunnen ontwikkelen. Alles wat ze leren aan bijvoorbeeld taal is mooi meegenomen."

Vraag: Hoe zinvol is het om een educatief aanbod te creëren voor asielzoekerspeuters in een (nood)opvang-voorziening

De huidige wachttijden in de asielopvang, inclusief de noodopvang, zijn in de loop van 2015 flink toegenomen tot gemiddeld meer dan een jaar. Het duurt weken tot maanden voordat het asielverzoek in behandeling wordt genomen, en nadat een vergunning is toegewezen duurt het momenteel gemiddeld weer enkele maanden voordat vergunninghouders een woning in een gemeente krijgen toegewezen. Daarnaast zijn er gezinnen met jonge kinderen waarvan de asielaanvraag wordt afgewezen. De cruciale peuterperiode, waarin een kind zich razendsnel ontwikkelt en zich voorbereidt op de start van de basisschool, duurt maar zo'n anderhalf jaar. Daarom is elke maand waarin een kind geen gebruik kan maken van een adequaat aanbod er één te veel - ook al verhuist het kind daarna weer naar een andere opvanglocatie.

Vraag: Welke aanbieder kan het educatieve aanbod aan asielzoekerspeuters het beste vormgeven?

De voorschoolse organisatie die binnen een gemeente het educatieve aanbod gaat verzorgen voor peuters in de asielopvang moet om te beginnen affiniteit hebben met deze doelgroep en problematiek. Immers, zowel op bestuurlijk als administratief als uitvoerend niveau vraagt het werken met asielzoekerspeuters om extra inzet, waar niet altijd direct een financiële compensatie tegenover staat. Daarbij is ervaring met het werken met een vve-programma een pré evenals het werken met kinderen en ouders uit andere talen en culturen. In kleine gemeenten is er vaak slechts één peuterspeelzaalorganisatie, en is dit dus de aangewezen partner. Bij grotere gemeenten wordt soms aan verschillende kinderopvangorganisaties gevraagd om een voorstel in te dienen, waaruit een keuze wordt gemaakt. Daarbij zijn belangrijke beoordelingscriteria welke expertise de organisatie al in huis heeft voor het werken met nieuwkomerskinderen en hun ouders en hoe de organisatie flexibel kan inspelen op de krimp of groei die zich kan voordoen onder de populatie peuters in de asielopvang.

Vraag: Is het beter om asielzoekerspeuters binnen het reguliere (vve-)peuterspeelzaalaanbod op te vangen of een aparte voorziening in te richten?

In gemeenten waar slechts enkele asielzoekerspeuters in een opvanglocatie verblijven, gaan deze peuters naar een reguliere peuterspeelzaal (al dan niet met vve) in de buurt van de opvang. Als de groep groter is, wordt meestal een eigen groep gecreëerd. Voor deze keuze worden twee argumenten genoemd. Enerzijds is het voor de peuters in een bestaande vve-groep onrustig als er voortdurend asielzoekerspeuters in en uitstromen die bovendien het Nederlands nog in het geheel niet machtig zijn. Anderzijds is het voor de asielzoekerspeuters zelf prettig als zij in een zeer gestructureerde, veilige setting een aanbod krijgen aangereikt dat is afgestemd op kinderen die bij binnenkomst nog geen woord Nederlands spreken.

Tip:

Kijk wat praktisch haalbaar is qua locatie en ruimte

“Omdat het azc te ver weg ligt van de reguliere locaties van MeanderOmnium is er gekozen voor een locatie op het azc zelf. De peuters hebben een eigen ruimte die zoveel mogelijk ingericht is op de Piramide-manier.”

MeanderOmnium, Zeist

Vraag: Is het beter om de peuterspeelzaal in/bij de asielopvang te plaatsen of juist daarbuiten?

	In/bij het azc		Op afstand van het azc	
	In/bij een basisschool	Niet in/bij een basisschool	In/bij een basisschool	Niet in/bij een basisschool
Bereik	+	+	+	-
Ouderbetrokkenheid	+	+	-	-
Doorgaande lijn	+	-	+	-
Integratie in Nederlandse samenleving	-	-	+	+

Tabel: Voors (+) en tegens (-) van locatiekeuze binnen of buiten de asielopvang en al dan niet in/bij een school

In bovenstaande tabel is aangegeven welke voor- en nadelen er kleven aan elke locatiekeuze.

* **Bereik:** Om zoveel mogelijk peuters en hun ouders te bereiken, werkt het goed om een locatie op of bij het azc te kiezen. Als de peutervoorziening op afstand van de asielopvang ligt, is ligging bij een school gunstig: asielzoekersouders begrijpen dan dat de peutervoorziening een soort 'school' voor hun peuter is en staan over het algemeen zeer welwillend tegenover onderwijs voor hun kinderen.

* **Ouderbetrokkenheid:** Hoe dichter de peutervoorziening bij het azc ligt, hoe makkelijker het is om ouders te bereiken en betrekken. Bij een peutervoorziening die op enige afstand ligt, is vervoer voor ouders al snel een struikelblok, bijvoorbeeld wanneer moeders niet kunnen fietsen.

* **Doorgaande lijn:** Een locatie bij een school, hetzij op het centrum hetzij daarbuiten, kan de doorgaande lijn bevorderen. Direct gebeurt dat wanneer peuters doorstromen naar deze specifieke school. Echter, de meeste peuters worden nadat de ouders een status hebben gekregen elders in Nederland gehuisvest. Niettemin zorgt het contact tussen voorschoolse voorziening en school er ook in die gevallen voor dat het peuteraanbod goed kan worden afgestemd op de stap die kinderen (hier of elders) naar groep 1 maken.

* **Integratie:** Tenslotte hanteren sommige gemeenten het argument van integratie in de Nederlandse samenle-

ving bij de locatiebepaling voor het peuteraanbod.

Buiten het azc komen peuters en hun ouders in aanraking met de Nederlandse samenleving, en dat is belangrijk voor hun toekomstige integratie.

Op basis van bovenstaand schema heeft een locatie binnen de asielopvang de voorkeur boven een locatie op afstand van de asielopvang. En een locatie in of bij een basisschool is te verkiezen boven een locatie die niet bij een school in de buurt ligt.

Vraag: Wat kan een gemeente doen als de ruimte in de asielopvang niet aan alle GGD-richtlijnen voldoet?

Een knelpunt van met name noodopvanglocaties is dat deze slechts tijdelijk zijn en dat er meestal geen ruimte is die in alle opzichten voldoet aan de GGD-vereisten voor een kinderopvangvoorziening. Te denken valt aan zaken als de plaatsing van de radiatoren, de beschikbaarheid van kindertoiletten en de inrichting van de buitenruimte. Het advies is om ook de GGD in een vroeg stadium te betrekken en samen met COA te bekijken wat wel mogelijk is. Als er geen mogelijkheid is om de ruimte voldoende aan te passen, zijn de alternatieven om met de peuters uit te wijken naar een geschikte locatie in de buurt van de opvang of om op de asielopvanglocatie een activiteiten-aanbod voor de peuters te organiseren dat geen kinderopvangaanbod is. De peuters en hun ouders kunnen dan

bijvoorbeeld gebruik maken van een goed ingerichte speelkamer waar ontwikkelingsgerichte materialen en activiteiten worden aangeboden. Op deze groep kan een professional aanwezig zijn die meewerkt met de vrijwilligers, de aanwezige ouders ondersteunt, en tegelijk een taalgericht aanbod aan de kinderen biedt. Zo kan op een locatie waar geen ruimte aanwezig is voor een formele voorschoolse voorziening, toch een zekere mate van structuur en taalondersteuning worden geboden.

Normaliseren en integreren

Iets meer dan een maand na de opening van het azc in Elden is er op loopafstand een peutergroep gestart op een van de locaties van Kinderopvang SKAR. De zeven peuters vanaf 2,5 jaar komen per week drie dagdelen van vier uur samen spelen. Om aan te sluiten bij het dagritme van het azc is gekozen voor de middagen. De kinderen zitten nu nog in een aparte groep, maar de bedoeling is dat ze daarna in kunnen stromen in reguliere groepen. Jonathan Simonis, vve-coördinator: "We willen zo snel mogelijk normaliseren en integreren."

Kinderopvang SKAR, Arnhem

Vraag: Hoe wordt vervoer van de asielopvang naar de peuterspeelzaal georganiseerd en betaald?

In het geval van schoolgaande kinderen maken gemeente en COA afspraken over de eventuele vervoerskosten. Het vervoer van peuters naar een voorschoolse voorziening valt niet onder de verantwoordelijkheid van COA. COA benadrukt de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van ouders: het beste is als ouders zelf hun kind kunnen halen en brengen. Ook vanuit het oogpunt van ouderbetrokkenheid heeft dit de voorkeur.

Toch kan het voorkomen dat vervoer nodig is, omdat er slechts enkele peuters in de asielopvang verblijven en deze kinderen deelnemen aan een peuterspeelzaalgroep elders in de gemeente. In dat geval is het aan de gemeente, COA en de kinderopvangorganisatie om hierover tot afspraken te komen. Onderstaande voorbeelden laten zien dat hier grote variëteit in zit.

Kinderopvangorganisatie koopt bakfiets

Een kinderopvangorganisatie is een vve-groep gestart op 1,5 kilometer afstand van het asielzoekerscentrum. De organisatie heeft een bakfiets aangeschaft en heeft met vrijwilligers op het asielzoekerscentrum (ouders en Nederlandse vrijwilligers) een schema opgesteld wie de peuters op welke dag naar de peuterspeelzaal brengt en weer ophaalt.

Gemeente en COA betalen elektrische bolderkar

Een kinderopvangorganisatie mag op kosten van de gemeente en COA een elektrischer bolderkar aanschaffen om enkele peuters van het asielzoekerscentrum naar de peuterspeelzaal in de belendende wijk te vervoeren.

Gemeente betaalt busvervoer

Een gemeente betaalt het vervoer van enkele peuters die in een busje samen met de schoolgaande kinderen naar een nieuwkomersschool elders in de gemeente worden gebracht.

¹ Beekhoven, S. en Muller, P. (juni 2016). Educatief aanbod voor asielzoekerspeuters en peuters met een status. Resultaten van een landelijke peiling. Utrecht: Sardes (in opdracht van het Ministerie van OCW).

² http://www.sardes.nl/nieuwsbrief/nieuwsbrief.php?nieuwsbrief_id=7

³ Quickscan: Voorschoolse voorzieningen voor asielzoekerspeuters. (mei 2016). Utrecht: Sociaal Werk Nederland.

⁴ uitgaande van de expertmodellen bedrijfsvoering van Sociaal Werk Nederland (voorheen MOgroep). Het expertmodel bevat kengetallen/ervaringscijfers waarbij is uitgegaan van de nieuwe kwaliteitseisen na harmonisatie. Lokaal kan de kostprijs dus anders uitpakken. Ook kan de bezettingsgraad van deze groep peuters afwijken.

Meer lezen/weten

www.sardes.nl: informatie over asielzoekerspeuters (nieuwsbrief, verslag landelijke bijeenkomst, publicatie Educatief aanbod voor asielzoekerspeuters en peuters met een status)

www.sociaalwerk.nl: Quickscan Voorschoolse Voorzieningen voor asielzoekerspeuters, <http://www.sociaalwerk.nl/thema/peuterspeelzaalwerk-opvoedondersteuning/publicaties>

www.lowan.nl: informatie over onderwijs aan vluchtelingenkinderen, o.a. brochure Eerste hulp bij anderstalige nieuwkomers en Nieuwe kinderen, nieuwe kennis

www.pharos.nl: informatie over (de gezondheid van) asielzoekers en vluchtelingen, materiaal voor basisscholen en isk's met vluchtelingenkinderen in de klas

www.kind-in-azc.nl: informatie over kinderen in de asielopvang

www.vng.nl: informatie voor gemeenten over komst asielzoekers en statushouders. De VNG heeft een Speciale Editie Vluchtelingen opgesteld van De staat van de Gemeenten 2015 waarin alle cijfers op een rij zijn gezet: <https://vng.nl/nieuws/15-11-30/de-staat-van-de-gemeenten-editie-over-vluchtelingen>.

www.augeo.nl: online cursus voor leerkrachten po die werken met vluchtelingenkinderen

Informatiedocument van OCW voor gemeenten, scholen en schoolbesturen over onderwijs aan nieuwkomers bij de vestiging van een opvanglocatie of bij de komst van leerplichtige nieuwkomers: www.coa.nl/sites/www.coa.nl/files/paginas/media/bestanden/informatiedocument_onderwijs_voor_gemeenten_bij_vestiging_opvanglocatie.pdf

Colofon

Auteurs:

Paulien Muller (Sardes)

Eline Kolijn (Sociaal Werk Nederland)

Eindredactie:

Karin Hoogeveen (Sardes)

Vormgeving:

Grafisch Geluk, Rotterdam

Foto:

Annemiek van der Kuil Photography

Sardes en Sociaal
Werk Nederland
Juni 2016

Sardes

Postbus 2357

3500 GJ Utrecht

Lange Viestraat 371

3511 BK Utrecht

☎ (030) 232 62 00

@ secretariaat@sardes.nl

🌐 www.sardes.nl

🐦 @SardesUtrecht

📘 facebook.com/sardesBV